

آموزش و آزمون فلسفه (۱) پایه یازدهم

رشته‌های ادبیات و علوم انسانی - علوم و معارف اسلامی

با هدف:

- آموزش جامع و دقیق درس و نکات
- آمادگی برای امتحانات
- آمادگی کنکور دانشگاه‌ها

مؤلف: اصغر حجازیان

تقدیم به شما استاد فرهیخته و دانش‌آموز والای «علوم انسانی»

آنقدر درگیر کارهای کوچک و بزرگ زندگی شدیم که اصلاً از مفهوم خودِ زندگی غافل شدیم. بسیاری از کارها را انجام می‌دهیم، خیلی حرف‌ها را می‌زنیم و ... ولی اساساً حواسمان نیست برای چه این کارها را انجام می‌دهیم؟! مثلاً در پایان دوره اول دبیرستان، به دوره دوم می‌آییم؛ یا در پایان دوره دوم دبیرستان و در سال دوازدهم به فکر رفتن به دانشگاه هستیم و کنکور و ... ولی چرا؟ آیا آینده و اقبال ما در گروی دانشگاه است؟ به ویژه که این روزها، با اندیشه و آینده‌نگری، باید زمینه کسب «مهارت‌های زندگی موفق» را تمرین کنیم تا بهترین و بهینه‌ترین تصمیم را بگیریم. همان‌گونه که حضرت مولانا می‌فرماید:

«روزها فکر من این است و همه شب سخنم
که چرا غافل از احوال دل خویشتم
از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود
به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم

«فلسفه»، آغاز تکاپوی بشر برای دستیابی به این پرسش‌ها و ابهام‌های ذهنی است. فلسفه، مطالبه علت و چرایی برای امور است؛ چرا که هیچ چیز، بی‌سبب به وجود نیامده است.

این کتاب، بهانه‌ای است برای شروع دغدغه‌های بنیادی اندیشیدن و خردورزی است. کسانی که چنین پرسش‌هایی دارند هیچ‌گاه درگیر آفت روزمرگی و عادت نمی‌شوند. به شما تبریک می‌گوییم که به والاترین رشته نظری دبیرستان، قدم گذاشته‌اید. چرا که رشته‌های علوم انسانی و فلسفه، دغدغه مردم و انسان‌ها را دارد و دانش‌آموختگان علوم انسانی، بسیار جایگاه گرانبهایی دارند. آینده جامعه با شماست. خدا یارتان باد.

در این کتاب، تلاش کرده‌ایم که تا هم مطالب کتاب درسی را به صورت روشن و جامع، به مخاطب آموزش دهیم و برای تعمیق یادگیری، از پرسش‌های تشریحی در سطوح مختلف و تیپ‌بندی رسمی آموزش و پرورش برخوردار شویم. پس از پرسش و پاسخ‌های تشریحی، برای تثبیت و تسلط بیشتر، آزمون‌های چهارگزینه‌ای را پیش‌بینی کرده‌ایم که بسیار مفید و مؤثر خواهد بود. این اثر ناقابل را تقدیم می‌کنم به پیشگاه تمام کسانی که دغدغه علوم انسانی و جامعه انسانی با تأکید دغدغه «ایران» دارند. با سپاس از جناب آقای دهقانی، مدیر محترم انتشارات مبتکران، همکاران آکادمی علوم انسانی، گروه کشوری دبیران منطق و فلسفه، همکاران واحدهای حروف‌چینی، تولید و پخش شرکت مبتکران، به ویژه سرکار خانم سمیه آهنگر و سرکار خانم حمیده نوروزی (حروف‌چین)، سرکار خانم سمانه ایمان‌فرد (طراح جلد) و سرکار خانم نرگس سربندی (طراح).

امیدوارم نگاه‌های دقیق و ریزبین و علاقمند به اصلاح، هرگونه نقصان و کاستی را به شناسه مجازی @EnsaniAcademy یا به شماره همراه ۰۹۳۹۳۸۳۹۳۸۸ ارسال فرمایند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
۷۵.....	فصل پنجم: شهید راه حکمت (سقراط).....		بخش اول: معنا و قلمروی فلسفه
۸۲.....	پرسش‌های تشریحی	۸.....	فصل اول: فلسفه چیست؟ (۱).....
۸۵.....	پاسخ پرسش‌های تشریحی	۱۳.....	پرسش‌های تشریحی .....
۸۸.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۱۷.....	پاسخ پرسش‌های تشریحی .....
۹۴.....	پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۲۰.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای .....
۹۵.....	فصل ششم: گوهرهای اصیل و جاودانه (افلاطون).....	۲۶.....	پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای .....
۱۰۲.....	پرسش‌های تشریحی	۲۷.....	فصل دوم: فلسفه چیست؟ (۲).....
۱۰۶.....	پاسخ پرسش‌های تشریحی	۳۳.....	پرسش‌های تشریحی .....
۱۰۹.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۳۶.....	پاسخ پرسش‌های تشریحی .....
۱۱۵.....	پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۳۸.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای .....
۱۱۶.....	فصل هفتم: اندیشمندی منظم و موشکاف (ارسطو).....	۴۰.....	پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای .....
۱۲۴.....	پرسش‌های تشریحی	۴۱.....	فصل سوم: فلسفه چیست؟ (۳).....
۱۲۸.....	پاسخ پرسش‌های تشریحی	۴۵.....	پرسش‌های تشریحی .....
۱۳۱.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۴۸.....	پاسخ پرسش‌های تشریحی .....
۱۳۶.....	پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۵۰.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای .....
۱۳۷.....	فصل هشتم: فلسفه پس از ارسطو.....	۵۲.....	پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای .....
۱۴۳.....	پرسش‌های تشریحی		بخش دوم: نخستین فلاسفه یونان
۱۴۶.....	پاسخ پرسش‌های تشریحی	۵۴.....	فصل چهارم: آغاز فلسفه.....
۱۴۷.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۵۹.....	پرسش‌های تشریحی .....
۱۴۹.....	پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۶۲.....	پاسخ پرسش‌های تشریحی .....
۱۵۰.....	آزمون جامع پایان سال	۶۴.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای .....
		۶۹.....	پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای .....
		۷۰.....	آزمون جامع تشریحی نیمسال اول .....

بخش اول

معنا و قلمرو فلسفه

* فصل اول: فلسفه چیست؟ (۱)

* فصل دوم: فلسفه چیست؟ (۲)

* فصل سوم: فلسفه چیست؟ (۳)

به زبان عربی است ولی ریشه «یونانی» دارد.

الف) لفظ «فلسفه» }
 معرفت‌واژه فیلسوفیا (philosophia) }
 دوستداری دانایی = دوستی حکمت و خرد }
 { **فیلو:** دوستداری }
 { **سوفیا:** دانایی }

فلسفه ← معنای اولیه ← دوستداری دانایی ← ارتقا ← دانش

ب) فیلسوفوس (Philosophos) }
 معنای }
 { **اولیه و اصلی:** دوستدار دانایی بود (ارتقا یافت) }
 { **نهایی:** دانشمند }
 { **نخستین فیلسوفوس:** فیثاغورث (چون معتقد بود که تنها خدایان را می‌توان «فیلسوف و حکیم» نامید.) }

نکته

سقراط }
 فود را به تبع فیثاغورث، فیلسوفوس نامید. }
 را افلاطون، فیلسوفوس معرفی کرد. }

سقراط، شاید به دو علت مایل نبود او را «سوفیست یا دانشمند» بخوانند:
 ۱- تواضع و فروتنی (قطعاً) ۲- هم‌ردیف نشدن با سوفسطائیان (امتلاً) ← پس، فود را «دوستدار دانش یا فیلسوفوس» نامید.

پ) کلمه «سفسطه» }
 به زبان عربی بوده و از واژه «سوفیست» گرفته شده است. }
 { **معنای اولیه و اصلی:** دانشمند بود (تنزل یافت) }
 { **معنای سوفیست** }
 { **معنای نهایی و رایج:** مغالطه‌کار }

بیش‌تر فکر کنید

این عبارت کتاب درسی (ص ۱۳) که می‌گوید: کلمه سفسطه از لفظ «سوفیست» گرفته شده است، به نظر ایرادی دارد. بهتر بود می‌گفتیم لفظ سوفسطایی (اسم فاعل) از سوفیست گرفته شده و لفظ سفسطه (اسم مصدر) از واژه «سوفیسم» گرفته شده است.

ت) سوفسطائیان: گروهی پیش از سقراط که خود را سوفیست یعنی دانشمند می‌نامیدند. آنها می‌گفتند: هرکس هرچه خودش بفهمد همان حقیقت و واقعیت است. آنها در استدلال‌های خود «مغالطه» می‌کردند: استدلال‌هایی که ظاهراً درست به نظر می‌رسید اما در واقع نادرست بود. سوفسطائیان، ادراک حسی انسان را مقیاس حقیقت و واقعیت می‌گرفتند. «حقیقت» وصف ادراکات است از لحاظ مطابقت با واقع و نفس الامر. به خود واقع و نفس الامر، «واقعیت» اطلاق می‌شود.

تحول مفاهیم }
 فلسفه: فیلسوفیا (دوستداری دانایی) ← ارتقا ← «دانش» }
 فیلسوف: فیلسوفوس (دوستدار دانایی) ← ارتقا ← «دانشمند» }
 سوفسطایی: سوفیست (دانشمند) ← تنزل ← «مغالطه‌کار» }
 معنای اصلی و اولیه }
 معنای نهایی و رایج }

* اصطلاح فلسفه در بین مردم

۱- معمولاً مردم هنگامی که با اموری مواجه شوند که
 { برخلاف انتظار و عادت آنهاست
 می‌گویند: فلسفه این امر چیست؟
 از علت و سبب آن اموری اطلاع باشند

مثال نوجوان با رسیدن به سن تکلیف شرعی، می‌پرسد: فلسفه نماز یا روزه چیست؟ فردی که در رسیدن به آرزویش با مشکلی مواجه شود یا دچار ناکامی می‌شود، می‌پرسد: فلسفه زندگی چیست؟ جوانی که براساس حقوق شهروندی، از حق رأی در انتخابات برخوردار می‌شود می‌پرسد: فلسفه انتخابات چیست؟ این‌ها نمونه‌هایی از کاربرد مفهوم فلسفه در بین مردم است.

۲- پس معنای عرفی، عمومی و رایج فلسفه در بین مردم **چرایی حادثه‌ها** و **یا تبیین عقلانی یک واقعه و پدیده** است.

۳- معنای عمومی فلسفه، با معنای آن به‌عنوان یک دانش خاص، **تفاوت زیادی** دارد و «تبیین عقلانی» تنها وجه مشترک آن‌هاست. ولی همین مفهوم تبیین عقلانی، می‌تواند بایی برای آشنایی با دانش فلسفه را باز کند.

۴- فلسفه، شکل خاصی از تکاپوی پایان‌ناپذیر **عقلانی** برای گشودن راز و رمز امور و پدیده‌هاست و گرایش به فلسفه برای زدودن حیرت و فهم حقایق امور است.

* گرایش به فلسفه

۱- «مشاهده» گام نخستین در هر فرآیند علمی است، مشاهده‌ای که منجر به دستیابی به یک قضاوت علمی شود؛ مثلاً همه افراد، فرصت و تجربه استراحت زیر سایه درختان را دارند ولی در همین هنگام استراحت، فقط یک نفر «نیوتن» می‌شود و با مشاهده افتادن یک میوه از درخت به فکر فرو می‌رود.

۲- روبه‌رو شدن با واقعیت ← دچار حیرت و شگفتی شدن ← گرایش به فلسفه: یعنی فلسفه، مولود **حیرت و شگفتی** است.

۳- فلسفه، هنر اندیشیدن است و مطالبه دلیل برای کارها و پدیده‌هاست. فلسفه: زدودن و پاک کردن گردِ حیرت و فهم حقایق امور است.

۴- افلاطون نیز می‌گوید: فلسفه، منحصراً با حیرت در برابر **هستی** آغاز می‌شود.

۵- ارسطو می‌گوید: «اعجاب و حیرت» است که **نخستین اندیشمندان** و حتی **مردم امروزی** را به بحث‌های فلسفی کشانیده است.^۱

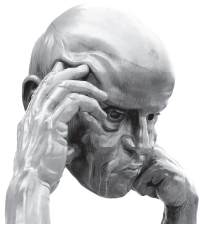
* چرا فلسفه بیاموزیم؟

۱- در پاسخ باید گفت: انسان همانند نیازهای مادی برای حیات طبیعی و زنده بودن، برای ادامه حیات معنوی خویش، باید پاسخ‌گوی پرسش‌های بنیادی (از کجا آمده‌ام؟ آمدنم بهر چه بود؟ به کجا می‌روم؟) نیاز به تفکر و فلسفه دارد.

۲- آغاز شکفتن این گونه پرسش‌ها در **جوانی و نوجوانی** است: این ذهن فعال و پویای نوجوان ← بدنبال پاسخ دل‌مشغولی و دغدغه ← بیداری و هوشیاری جدید.

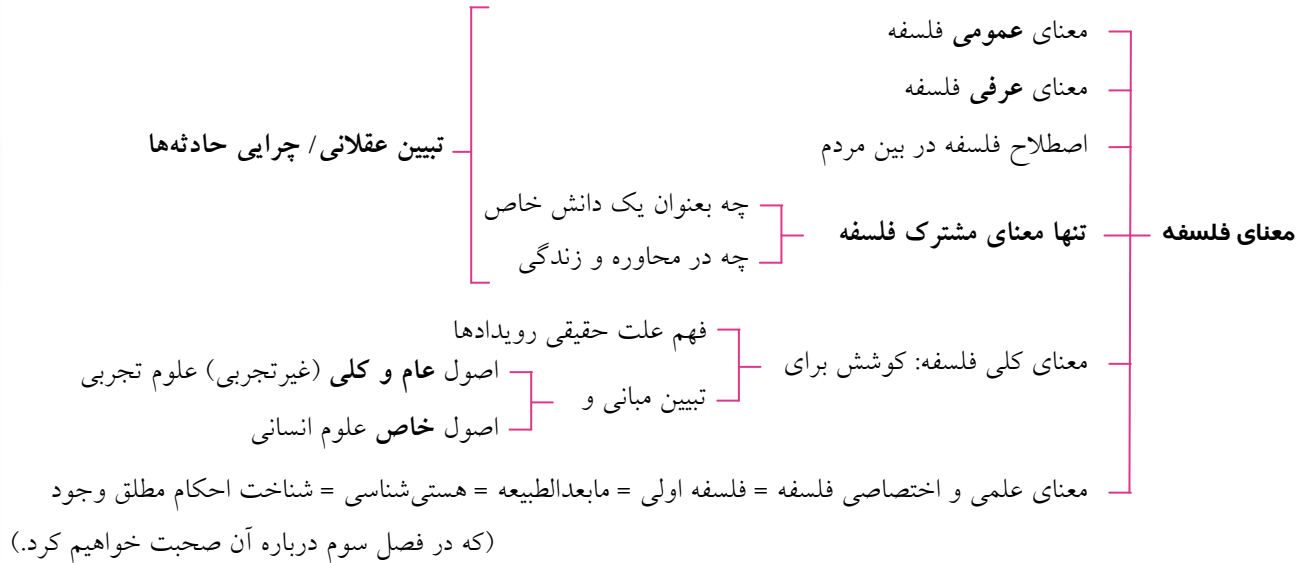
۳- درس فلسفه؛ عهده‌دار بررسی **روشمند** پرسش‌های بنیادی است.

۴- تفکر فلسفی؛ کوششی برای یافتن پاسخ‌های مناسب به اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین پرسش‌های ذهن بشر. طبعاً کامیابی در این راه نیازمند دقت و تلاش فکر پیوسته ← با ورزیدگی عقلی، عبور از امور معمول + با دقت و نظم منطقی ← اندیشه در مفاهیم دقیق و عمیق فلسفی: دستیابی به پاسخ‌های مناسب.

۱. به نقل از: کتاب متافیزیک؛ ارسطو، ترجمه شرف‌الدین خراسانی، نشر گفتار، ۱۳۶۷.

* علوم تجربی و فلسفه

- اگر به قلمرو علوم تجربی نظر کنیم و قوانینی را که دانشمندان به اثبات آن پرداخته‌اند بررسی کنیم با پرسش‌های جدیدی روبه‌رو می‌شویم که پاسخ آن‌ها را از خود علوم طبیعی نمی‌توان انتظار داشت.
- در همه قوانین علوم تجربی اصول مشترکی وجود دارد که نزد دانشمندان پذیرفته شده است و این اصول در این قوانین و قوانین دیگر علوم تجربی به یک اندازه، مورد قبول است.
- کاربرد مفاهیمی مانند فلز، رادیم، اشعه رادیواکتیو، بار الکتریکی، چشمه صوت و طول موج، نشانگر دو اصل است: (۳-۱) واقعی بودن امور در طبیعت (۳-۲) قابل شناخت بودن طبیعت، موجودات و قوانین آن برای انسان
- روشی که به کمک آن در علوم، به این قوانین دست یافته‌اند، **روش تجربی** است. این علوم: علوم تجربی
- علم تجربی**: مجموعه منظمی از نتایج تلاش‌های تجربی انسان برای درک بهتر پدیده‌های طبیعت است.
- دانشمندان قبول دارند که به حواس انسان می‌توان اعتماد کرد و تجربه و آزمایش، روشی مطمئن برای کشف اسرار طبیعت است.
- یکی از نشانه‌های قانون طبیعت: از پدیده‌ای خبر می‌دهد که **تکرار** می‌شود و **مفهوم قانون** به ما می‌فهماند که انتظار داریم طبیعت همواره به صورت **یکنواخت و مشابه** عمل کند یعنی در شرایط مشابه، نتایج مشابه به دست آید. (**یکنواخت عمل کردن طبیعت یکی از فرض‌های اولیه و مقدماتی دانشمندان که در همه علوم تجربی آزموده‌اند.**)

- هر یک از قوانین علمی، بیان «**علیت**» چیزی نسبت به چیز دیگر است = هر قانونی، بیان یک رابطه «علیت» است.
- در همه علوم برای بیان **قوانین** از مفاهیم **علت و معلول** استفاده می‌شود و تمام تحقیقات علمی در پرتو قاعده علیت، معنا می‌یابد.
- علیت به ما می‌گوید: امکان ندارد حادثه‌ای در این جهان، بی‌علت اتفاق افتد و همه دانشمندان، پذیرفته‌اند که **همه قوانین علمی بر پایه علیت** بنا شده است. نقطه مقابل علیت، مفهوم «**صدفه و اتفاق**» است: یعنی چیزی بدون علت، به وجود آید که اساساً پذیرفتنی نیست.

* مبانی فلسفی علوم طبیعی

مبانی فلسفی (عام و کلی - غیرتجربی) علوم طبیعی = لنگرها و ستون‌های مهم محافظ علوم:

- واقعیت داشتن جهان
- ۱- قابل شناخت بودن طبیعت
- ۳- درستی (روش تجربه و آزمایش)
- ۴- یکسان و یکنواخت عمل کردن طبیعت
- ۵- تبعیت همه موجودات از اصل علیت

۱- باید پرسید خود این اصول و مبانی از چه راهی به دست می‌آیند و به کدام دانش تعلق دارد؟ علوم تجربی به این اصول متکی است ولی این اصول در هیچ علم یا به روش تجربی، قابل تحقیق نیست (مبانی غیر تجربی علوم تجربی).

۲- هرگاه بپرسند: چرا طبیعت قابل شناخت است؟ چرا می‌توان به حواس اعتماد کرد؟ چرا هر پدیده محتاج علت است؟ برای پاسخ‌گویی به این‌گونه پرسش‌ها باید به قلمرو فلسفه وارد شد: فلسفه علوم تجربی

عهدہ‌دار تحقیق در مبانی، اصول و تکیه‌گاه‌های علوم (مبانی غیر تجربی)

ایجاد شالوده‌های مطمئن برای علوم

قرار دادن دانش‌های تجربی در مقابلش ← تعمق در مبادی و روش‌ها

۳- فلسفه علوم تجربی یا طبیعی

هرگاه یک موضوع جدی را مقابل دیدگان عقل قرار دهیم و با روش عقلی و منطقی سعی در شناخت ابعاد آن

کنیم ← «کار فلسفی»

۴- فلسفه علوم تجربی: دانش‌های تجربی را در برابر خود قرار می‌دهد و در آن‌ها به تعمق می‌پردازد تا مبادی و نقاط اتکای آن علوم و هم‌چنین روش‌هایی را که آن‌ها به کار می‌گیرند، بررسی و تبیین عقلانی کند.

۵- اگر مبانی فلسفی علوم طبیعی برای علوم مفروض نگردد، علوم نمی‌تواند موجودیت پیدا کند و کار خود را شروع نماید؛ پس تحقق و اعتبار هر علمی، به وجود این اصول است.

۶- دانش فلسفه با روش عقلی و منطقی به بررسی مبانی و اموری که همه دانش‌ها به آن نیازمندند، می‌پردازد؛ ورود به این عرصه، کار فلسفه و چنین تفکری، تفکر فلسفی است. بنابراین:

چرا انسان به علوم تجربی نیاز دارد؟
چرا می‌توان به نتایج علوم تجربی اعتماد کرد؟

✓ انتظار علوم تجربی از فلسفه: پاسخ به این‌گونه پرسش‌ها

✓ نیاز علوم تجربی به فلسفه: تبیین مبانی فلسفی و غیرتجربی علوم تجربی (مبانی پنج‌گانه)

انسان فهمیده و خردمند، کسی است که هیچ عادت و انس؛ او را کور و کر نکند.

سعید نفیسی

الف) عبارت‌های درست یا نادرست را تعیین کنید:

- ۱- فیثاغورث اولین کسی بود که خود را فیلسوفوس خواند. (فرداد ۹۲)
- ۲- سوفیست‌ها برای حقیقت و واقعیت، ارزش و اعتباری جدا از ادراک انسان قائل نبودند. (دی ۹۵)
- ۳- سوفیست‌ها استدلال‌هایی به کار می‌برند که ظاهراً درست به نظر می‌رسید اما در واقع غلط بود. (شهریور ۹۵)
- ۴- علوم طبیعی می‌تواند عهده دار تحقیق در مبانی و اصول فلسفه باشد. (شهریور ۹۵)
- ۵- اصل (قابل شناخت بودن طبیعت) از مبانی فلسفی علوم طبیعی است. (فرداد ۹۵)
- ۶- هر قانونی بیان یک رابطه علیت است. (فرداد ۹۴)
- ۷- سقراط به علت تواضع و فروتنی تمایل نداشت او را سوفیست بنامند. (شهریور ۹۶، شهریور ۹۴ و دی ۹۳)
- ۸- لفظ فلسفه، معرب کلمه فیلسوفیا و به معنای دوستدار دانایی است. (فرداد ۹۲)
- ۹- معنای فلسفه نزد عموم مردم، تبیین عقلانی امور و پدیده‌هاست. (شهریور ۹۲)
- ۱۰- واقعیت داشتن جهان از مبانی فلسفی علوم تجربی است. (دی ماه ۹۱ و شهریور ۹۰)
- ۱۱- ارسطو معتقد است: اعجاب و حیرت است که مردم را به بحث‌های فلسفی کشانده است. (فرداد ۹۱)
- ۱۲- کلمه «فیلسوفوس» به تدریج مفهوم اصلی خود را از دست داد و مفهوم مغالطه کار به خود گرفت. (فرداد ۹۰)
- ۱۳- فلسفه علوم طبیعی، دانش‌های تجربی را مقابل خود قرار می‌دهد و در آن‌ها به تعمق می‌پردازد. (فرداد ۹۰)
- ۱۴- فلسفه، شکل خاصی از تکاپوی عقلانی بشر برای رسیدن به حقایق امور است. (دی ۹۰)
- ۱۵- کلمه فیلسوفوس، به تدریج مرادف با «دانشمند» و کلمه فلسفه، مرادف با «دانش» شد. (فرداد ۸۹)
- ۱۶- معنا و مفهوم عمومی فلسفه (رفع حیرت یا تبیین عقلانی) بین مردم و فیلسوفان، مشترک است. (فرداد ۸۹)
- ۱۷- بر اساس مفهوم «علم» نمی‌توان توقع داشت اگر یک یا دو بار آب در دمای زیر صفر یخ بست، همیشه این اتفاق بیفتد. (فرداد ۸۹)
- ۱۸- تفکر فلسفی به بررسی عقلی و منطقی اموری است که همه دانش‌ها به آن نیازمندند. (فرداد ۸۹)
- ۱۹- اگر بخواهیم روابط حاکم بر یک جنبه از خصوصیات یک پدیده را بررسی کنیم با فلسفه آن پدیده مواجهیم. (فرداد ۸۹)
- ۲۰- اگر بخواهیم شاخص تولید ناخالص ملی را در علم اقتصاد بررسی کنیم، با فلسفه علم اقتصاد مواجهیم. (فرداد ۸۹)
- ۲۱- نخستین کسی که خود را «فیلسوفوس» نامید «سقراط» بود. (فرداد ۸۹)
- ۲۲- هرگاه یک موضوع جدی را مقابل دیدگان عقل قرار دادیم و با روش علمی سعی در شناخت ابعاد کردیم، کاری فلسفی کرده‌ایم. (فرداد ۸۹)
- ۲۳- «علم تجربی» مجموعه منظمی از نتایج تلاش‌های تجربی انسان برای درک بهتر پدیده‌های طبیعت است و دانشمندان قبول دارند که می‌توان به حواس اعتماد کرد. (فرداد ۸۹)
- ۲۴- فلسفه علوم تجربی می‌خواهد به این پرسش پاسخ دهد که «آیا می‌توان به روش تجربی اعتماد کرد»؟ (فرداد ۸۹)
- ۲۵- «فیلسوفیا» به معنای دوستدار دانایی و «فیلسوفوس» به معنای دوستدار دانایی است. (فرداد ۸۹)
- ۲۶- کلمه «سفسطه» از لفظ سوفیست گرفته شده است. (فرداد ۸۹)

۲۷- لنگرها و ستون‌های محکم محافظ علوم به روش تجربی، قابل اثبات هستند.

۲۸- از نشانه‌های قانون طبیعت آن است که از پدیده ای خبر می‌دهد که تکرار می‌شود.

۲۹- علوم تجربی به اصولی متکی است که این اصول و مبانی در هیچ علم تجربی قابل تحقیق نیست.

(ب) عبارتهای زیر را با واژگان مناسب تکمیل کنید:

- ۱- مردم وقتی لفظ فلسفه را دربارهٔ امور مختلف به کار می‌برند در پی یافتن یک تبیین ..... هستند. (فرداد ۹۶)
- ۲- قاعده ..... به ما می‌گوید امکان ندارد موجودی بدون دخالت عاملی دیگر، به وجود بیاید. (دی ۹۵)
- ۳- معنای کلمهٔ فلسفه به تدریج ارتقا پیدا کرد و مترادف با ..... شد. (فرداد ۹۵)
- ۴- استدلال‌هایی که ظاهراً درست اما واقعاً غلط هستند ..... نامیده می‌شوند. (فرداد ۹۴)
- ۵- برای زدودن حیرت و برای فهم حقایق امور به سوی دانش ..... می‌رویم. (شهریور ۹۴)
- ۶- در علوم تجربی هر قانونی بیان یک رابطهٔ ..... است. (فرداد ۹۳)
- ۷- لفظ سوفیست، اکنون به معنی ..... است. (فرداد ۹۳)
- ۸- یکی از مبانی فلسفی علوم تجربی ..... است. (شهریور ۹۱)
- ۹- اصولی هم چون (واقعیت داشتن جهان و علیت) از مبانی ..... علوم تجربی هستند. (شهریور ۹۱)
- ۱۰- از مبانی فلسفی علوم تجربی، درستی روش ..... می‌باشد. (شهریور ۹۱)
- ۱۱- از نظر ارسطو آنچه انسان‌ها را به بحث‌های فلسفی می‌کشاند ..... است. (شهریور و دی ۹۰)
- ۱۲- اصول ..... علوم تجربی در خود علوم تجربی قابل تحقیق و اثبات نیستند و در روش تجربی با کمک ..... ، ..... و ..... ، به بررسی پدیده‌ها می‌پردازند.
- ۱۳- لفظ فلسفه، ریشهٔ ..... دارد و معرب ..... است.
- ۱۴- سقراط به دو علتِ ..... و ..... دوست نداشت «سوفیست» نامیده شود.
- ۱۵- مفهوم ..... به ما می‌فهماند که انتظار داریم طبیعت همواره به صورت یک نواخت و مشابه عمل کند.
- ۱۶- بررسی روشمند پرسش‌های بنیادی انسان برعهدهٔ ..... است.

(پ) عبارتهای زیر را به مفهوم مورد نظر ربط دهید.

- ۱- (پ) هریک از مفاهیم سمت چپ را به واژه یا عبارت سمت راست، ربط دهید.
  - ۱- ابتدا به مفهوم «دانشمند» بود. ● سقراط
  - ۲- معنای نهایی و امروزی واژهٔ فلسفه ● سوفیست
  - ۳- استفاده از مفاهیمی چون فلز و رادیم در ابتدا به این اصل مربوط می‌شود. ● اصل یکنواخت عمل کردن طبیعت
  - ۴- اگر یک یا چند بار، الف، ب را ایجاد کند، پس همیشه الف، ب را ایجاد خواهد کرد. ● دانش
  - ۵- معنای مشترک فلسفه، چه در گفت‌وگوهای روزمره و چه به شکل دانش خاص ● تبیین عقلانی
  - ۶- نخستین کسی که خطر تعلیمات سوفسطائیان را دریافت. ● فیثاغورث
- حیرت و شگفتی
- اصل واقعیت داشتن جهان

۲- پ) هریک از مفاهیم سمت چپ را به واژه یا عبارت سمت راست، ربط دهید.

• ادراک انسان	۱- فیلسوفیا
• حقیقت	۲- فیلسوفوس
• مغالطه کار	۳- سوفیست در معنای اولیه و اصلی
• دانشمند	۴- سوفیست در معنای ثانویه و نهایی
• دوستدار دانایی	۵- مقیاس حقیقت از نظر سوفیست
• دوستداری دانایی	
• مغالطه کاری	

ت) به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.

- ۱- ارسطو، علت کشیده شدن مردم به بحث‌های فلسفی را چه می‌داند؟ (فرداد ۹۳)
- ۲- سقراط، به دو دلیل مایل نبود او را سوفیست بنامند. یکی از آن دلایل کدام است؟ (شهریور ۹۳)
- ۳- اولین کسی که خود را فیلسوفوس نامید، کیست؟ (دی ۹۱)
- ۴- هر کدام از موارد زیر با کدام اصل فلسفی علوم تجربی تناسب دارد؟
  - ۱-۴) آب همیشه در شرایط مشابه و طبیعی در دمای ۱۰۰ درجه می‌جوشد.
  - ۲-۴) درخت جدا از تصور ذهنی ما وجود خارجی دارد.
  - ۳-۴) با مطالعه و تحقیق، می‌توان شکل زندگی خفاش‌ها را کشف کرد.
  - ۴-۴) اگر کاغذ تورنسل در مجاورت اسیدها قرار بگیرد قرمز می‌شود.
  - ۵-۴) احتمال بروز سندرم داون (منگولیزم) در مادران بالای ۴۵ سال بیش تر است.
- ۵- منظور از «قانون» در علوم چیست؟
- ۶- کدام اصل یکی از فرض‌های اولیه و مقدماتی است که دانشمندان در همه علوم تجربی آن را پذیرفته‌اند؟
- ۷- هریک از عبارت‌های زیر با کدام اصل از مبانی فلسفی علوم طبیعی تناسب دارد؟
  - ۱-۷) مطمئن هستم که اگر دست خود را روی آتش ببرم، می‌سوزد:
  - ۲-۷) همه فلزات در همه جا در اثر حرارت منبسط می‌شوند:
  - ۳-۷) هنگامی که آب در ۱۰۰ درجه به جوش نیاید، با بررسی علل این امر، به موجود مواد ناخالص آب پی می‌بریم:
  - ۴-۷) با توجه به قوانین انبساط و انقباض فلزات پی می‌بریم که هنگام ساختن ریل‌های راه‌آهن، بین آن‌ها فاصله ایجاد کنیم:
- ۸- چه تفاوتی بین حیرت دانشمندان و فیلسوفان وجود دارد؟
- ۹- آیا «سفسطه» به زمان خاصی تعلق دارد؟
- ۱۰- به پرسش‌های زیر توجه کنید و بگویید چه رابطه‌ای بین چراهای این پرسش‌ها با اصل علیت، وجود دارد؟
  - چرا گل پژمرده می‌شود؟
  - چرا بعضی گل‌ها باطراوت تر از گل‌های دیگرند؟
  - چرا آب و هوای بعضی مناطق کشور، خشک است؟
  - چرا در بعضی کشورها، رکود اقتصادی بسیار بالاست؟

۱۱- «سوفیست»، «فیلسوفیا» و «فیلسوفوس» یعنی چه؟ به مرور زمان به چه مفهومی تغییر یافتند؟

۱۱-۱ سوفیست:..... تحول معنایی: .....

۱۱-۲ فیلسوفیا:..... تحول معنایی: .....

۱۱-۳ فیلسوفوس:..... تحول معنایی: .....

۱۲- «تفکر فلسفی» چگونه تفکری است؟

(ث) پاسخ تشریحی دهید.

۱- سیر تحول معنایی دو کلمه «سوفیست» و «فیلسوفوس» را توضیح دهید و سپس آن دو را با هم مقایسه کنید.

۲- عقاید سوفسطائیان و دانشمندان امروزی را درباره اصل واقعیت داشتن جهان مقایسه کنید.

۳- توضیح دهید آیا بین معنای فلسفه در نظر مردم و فلاسفه تفاوت وجود دارد؟ شباهت آن‌ها در چیست؟

۴- چه چیزی باعث می‌شود انسان به بحث‌های فلسفی کشانده شود؟ توضیح دهید.

۵- چه هنگام مردم درباره فلسفه پدیده‌ها پرسش می‌کنند؟ (مفهوم «چرایی» چه رابطه‌ای با تبیین عقلانی دارد؟)

۶- اصطلاحات زیر را تعریف کنید:

۶-۱ علیت: (۶-۱)
۶-۲ علوم تجربی:

۷- توضیح دهید چرا مبانی و اصولی که علوم تجربی بر آن‌ها متکی است در علوم تجربی قابل اثبات نیست؟

۸- منظور از فلسفه علوم تجربی چیست؟

۹- روش فلسفه را با روش تجربی مقایسه کنید.

۱۰- تفاوت بین «فلسفه‌خوانی» و «فلسفه‌ورزی» چیست؟

پاسخ پرسش‌های تشریحی

الف:

- ۱- درست
 ۲- درست
 ۳- درست
 ۴- نادرست (نمی‌تواند)
 ۵- درست
 ۶- درست
 ۷- درست
 ۸- درست
 ۹- درست
 ۱۰- درست
 ۱۱- درست
 ۱۲- نادرست (کلمه سوفیست)
 ۱۳- درست
 ۱۴- درست
 ۱۵- درست
 ۱۶- درست
 ۱۷- نادرست (مفهوم قانون)
 ۱۸- درست
 ۱۹- نادرست (علوم غیرفلسفی)
 ۲۰- نادرست (علم اقتصاد)
 ۲۱- نادرست (فیثاغورث)
 ۲۲- نادرست (عقلی و منطقی)
 ۲۳- درست
 ۲۴- درست
 ۲۵- نادرست (دوستداری دانایی - دوستدار دانایی)
 ۲۶- درست
 ۲۷- نادرست (روش فلسفی)
 ۲۸- درست
 ۲۹- درست

ب:

- ۱- عقلانی
 ۲- علیت
 ۳- دانش
 ۴- مغالطه / سفسطه
 ۵- فلسفه
 ۶- علیت
 ۷- مغالطه کاری

- ۸- واقعیت داشتن جهان، قابل شناخت بودن طبیعت، درستی روش تجربه آزمایش، یکسان عمل کردن طبیعت، تبعیت همه موجودات از اصل علیت (یکی از این پنج مورد)
 ۹- فلسفی ۱۰- تجربه و آزمایش
 ۱۱- اعجاب و حیرت
 ۱۲- اصول مشترک / فلسفی / غیر تجربی - حواس - تجربه - آزمایش
 ۱۳- یونانی / فیلسوفیا
 ۱۴- تواضع و فروتنی - هم ردیف نشدن با سوفیست‌ها
 ۱۵- قانون
 ۱۶- فلسفه

پ:

- ۱- سوفیست
 ۲- دانش
 ۳- واقعیت داشتن جهان
 ۴- اصل یک نواخت عمل کردن طبیعت
 ۵- تبیین عقلانی
 ۶- سقراط

۲- پ)

۱- دوستداری دانایی

۲- دوستدار دانایی

۳- دانشمند

۴- مغالطه‌کار

۵- ادراک انسان

ت:

۱- اعجاب یا حیرت

ب) هم ردیف نشدن با سوفسطائیان

۲- الف) تواضع فروتنی

۳- فیثاغورث

۴-

۱-۴) اصل یک نواخت عمل کردن طبیعت

۲-۴) اصل واقعیت داشتن جهان

۳-۴) اصل قابل شناخت بودن طبیعت

۵-۴) اصل علیت

۵) هر قانونی بیان یک رابطه علیت است

۶) اصل یک نواخت عمل کردن طبیعت

۷-

۱-۷) قابل اعتماد بودن روش تجربه و آزمایش

۲-۷) یکسان حمل کردن طبیعت

۳-۷) تبعیت همه موجودات از اصل علیت و درستی روش تجربه و آزمایش

۴-۷) تبعیت همه موجودات از اصل علیت

۸- دانشمندان در برابر **امور جزئی** دچار حیرت می‌شوند ولی فیلسوفان در برابر کل هستی.

۹- خیر، زیرا در هر دوره و زمانی، کسانی هستند که از نیروی خدادادی تفکر برای منافعشان، به طور غیرمنطقی استفاده می‌کنند.

۱۰- در هریک، علیت نهفته است: برای پاسخ به هر کدام، خواه‌ناخواه دنبال ادله برهانی و علت پیدایش آن‌ها هستیم.

۱۱-

۱-۱۱) سوفیست: **دانشمند** ← **مغالطه‌کار** (تنزل یافت)۲-۱۱) فیلسوفیا: **دوستداری دانایی** ← **دانش** (ارتقا یافت)۳-۱۱) فیلسوفوس: **دوستدار دانایی** ← **دانشمند** (ارتقا یافت)

۱۲- کوششی برای یافتن پاسخ‌های مناسب به اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین پرسش‌هایی که برای ذهن انسان مطرح شده است.

ث:

۱- سوفیست در زبان یونانی به معنای «**دانشمند**» بود؛ اما به تدریج کلمه سوفیست، مفهوم اصلی خود را از دست داد و به **مغالطه‌کار** تنزل پیدا کرد. کلمه فیلسوف از واژه «فیلسوفوس» گرفته شده که ابتدا به مفهوم «**دوستدار دانایی**» بود ولی کم کم معنای آن به مفهوم «**دانشمند**» ارتقا پیدا کرد و کلمه «فلسفه» مرادف با **دانش** شد. در حال حاضر معنای رایج سفسطه یا سوفیست، «مغالطه‌کاری» است و به سوفیست‌ها «مغالطه‌کار» یا «سوفسطایی» می‌گویند.

۲- سوفسطائیان معتقد بودند: ادراک انسان معیار حقیقت و واقعیت است و هر کس هر چه خود بفهمد همان حقیقت و واقعیت است. حقیقت و واقعیت ارزش و اعتباری جدا از ادراک آدمی ندارد. بنابراین آن‌ها آگاهانه استدلالی به کار می‌بردند که در ظاهر درست اما در واقع نادرست بود. دانشمندان امروزی معتقدند که حقیقت و واقعیت جدا از ادراک آدمی وجود دارد و انسان می‌تواند آن را بشناسد.

۳- بین فلسفه عامیانه یعنی فلسفه به معنایی که بین مردم رایج است و فلسفه به عنوان یک دانش خاص تفاوت زیادی وجود دارد، اما یک اشتراک مهم با هم دارند و آن این که هر دو به دنبال تبیین عقلانی پدیده‌ها هستند. چه مردم و چه یک متخصص فلسفه، هر دو به دنبال این هستند که با قدرت عقل بتوانند سر از راز و رمز امور در بیاورند و گره‌های باز نشده را از رشته حوادث و پدیده‌های طبیعی، اجتماعی و تاریخی باز کنند و از عمق حقایق آن‌ها سر درآورند. فلسفه، شکل خاصی از این جستجوی بی پایان عقلانی است.

۴- انگار انسان‌ها در مقابل حوادث جهان دچار حیرت و تعجب می‌شوند و برای از بین بردن حیرت شان و فهم حقیقت امور و فهمیدن علت پیدایش آن‌ها به سمت فلسفه می‌روند.

۵- معمولاً مردم وقتی با اموری روبه رو می‌شوند که انتظارش را ندارند و یا برخلاف عادت آن‌هاست و یا از علت‌ها و عواملی که باعث به وجود آمدن آن‌ها شده؛ اطلاع درستی ندارند، با خود می‌گویند: راستی فلسفه این امر چیست؟ یا وقتی در زندگی با مشکلی روبه رو می‌شوند و یا در رسیدن به آرزوهای خود ناکام می‌مانند با ناامیدی می‌گویند: ما که نفهمیدیم فلسفه زندگی چیست؟ یعنی می‌خواند با پرسش از چرایی آن‌ها، با بهره‌جویی از عقل، به راز و رموز امور برسند. در چرایی، انسان در پی یافتن ریشه و علت‌هاست که با عقل و اندیشه به دست می‌آیند (چرایی = تبیین عقلانی پدیده‌ها).

۶-

۱-۶) علت: یکی از این اصول مهم که همه قوانین علمی بر پایه آن بنا شده است همان قانون علت است. علت یعنی امکان ندارد حادثه‌ای در جهان بدون علت اتفاق بیفتد و یا موجودی خود به خود و بدون یک عامل دیگر به وجود بیاید.

۲-۶) علوم تجربی: مجموعه منظمی از نتایج تلاش‌های تجربی انسان برای درک بهتر پدیده‌های طبیعت است.

۷- علوم تجربی به این اصول متکی است در حالی که این اصول در هیچ علم تجربی قابل تحقیق نیست؛ اگر بپرسیم چرا طبیعت قابل شناخت است؟ چرا با این که حواس خطا می‌کنند باز می‌شود به آن‌ها اعتماد کرد؟ چرا هر پدیده علت می‌خواهد؟ باید قدم در محدوده دانش دیگری بگذاریم تا برای این پرسش‌ها پاسخ پیدا کنیم؛ این قلمرو و محدوده همان فلسفه است. تبیین عقلانی همان معنای مشترکی است که بین کاربرد فلسفه در گفت و گوهای روزمره و کاربرد آن به شکل یک دانش خاص وجود دارد.

۸- فلسفه علوم طبیعی در دانش‌های تجربی به تعمق و تفکر می‌پردازد تا پایه‌ها و نقاط اتکای آن علوم و همچنین روش‌هایی را که به کار می‌گیرند، بررسی و تبیین عقلانی کند. فلسفه وقتی درباره مبانی و اصول غیر تجربی علوم بحث و تحقیق می‌کند در واقع در پی دست یافتن به یک تبیین عقلانی از علوم تجربی است و می‌خواهد به این پرسش پاسخ دهد چرا می‌توان به علوم تجربی اعتماد کرد؟ چرا می‌توان نتایج آن را قبول کرد و از آن‌ها در زندگی سود برد؟ به عبارتی دنبال این است که بفهمد فلسفه علوم تجربی چیست؟

۹- در روش تجربی با کمک حواس و تجربه و آزمایش به بررسی پدیده‌ها می‌پردازند. اما در فلسفه به روش عقلی و منطقی، ابعاد وجودی یک موضوع را بررسی می‌کنند.

۱۰- «فلسفه خوانی» یعنی انسان کتاب‌ها و آثار فلسفی را بخواند و یک انسان باسواد در مسائل فلسفی شود. در واقع با فلسفه خوانی با موضوعات، مفاهیم و نظریات فیلسوفان آشنا می‌شوند. در حالی که «فلسفه‌ورزی»، وارد شدن به گود تفکر است. «فلسفه‌ورزی» یعنی فیلسوف بودن و تفکر فلسفی داشتن.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

- ۱- لفظ فلسفه، ریشه ..... داشته و در ابتدا به معنای ..... بود ولی سرانجام با مفهوم ..... هم معنی شد.
- (۱) عربی، دوستدار دانایی، دانشمند
(۲) یونانی، دوستدار دانایی، دانش
(۳) عربی، دوستداری دانایی، مغالطه کار
(۴) یونانی، دوستداری دانایی، دانش
- ۲- کلمه «سفسطه» به زبان ..... بوده و سوفیست در ابتدا و در اصل، به معنای ..... بود ولی سرانجام با مفهوم ..... مرادف شد.
- (۱) یونانی، مجادله، مغالطه کار
(۲) عربی، دانشمند، مغالطه کار
(۳) عربی، مجادله، مغالطه کاری
(۴) یونانی، دانشمند، مغالطه کاری
- ۳- سوفیست‌ها، ..... از سقراط پدید آمدند و در استدلال‌های خود ..... می‌کردند و ارزش و اعتبار مستقلی برای حقیقت و واقعیت، قائل ..... .
- (۱) پیش، مغالطه، نبودند
(۲) پس، سفسطه، نبودند
(۳) پیش، مغالطه، بودند
(۴) پس، سفسطه، بودند
- ۴- براساس مفهوم اولیه سوفیست، چرا سقراط مایل نبود او را «سوفیست» بنامند؟
- (۱) خودآگاهی و مناعت نفس
(۲) همدریف نشدن با سوفسطائیان
(۳) احترام به فیثاغورث
(۴) تواضع و فروتنی
- ۵- سقراط، خود را ..... و افلاطون، استادش «سقراط» را ..... می‌نامد.
- (۱) دوستدار دانایی، دانشمند
(۲) دوستدار دانایی، دوستدار دانایی
(۳) فیلسوفسوفوس، سوفیست‌ها
(۴) فیلسوفسوفوس، فیلسوف
- ۶- چه کسی اولین بار خود را «فیلسوفسوفوس» نامید و معنای آن چه بود؟
- (۱) سقراط - دانشمند
(۲) سقراط - دوستدار دانایی
(۳) فیثاغورث - دوستدار دانایی
(۴) فیثاغورث - دانشمند
- ۷- دل خوش نبودن سقراط، به این که او را ..... بخوانند، قطعاً معلول ..... بود.
- (۱) فیلسوفسوفوس - تواضع و فروتنی
(۲) سوفیست - تواضع و فروتنی
(۳) سوفیست - هم ردیف نشدن با مغالطه‌کاران
(۴) فیلسوفسوفوس - هم ردیف نشدن با مغالطه‌کاران
- ۸- چرا باید «فلسفه» بیاموزیم؟
- (۱) برای یافتن مبانی و اصول اساسی برای علوم مختلف که به روش تجربی به دست نمی‌آیند.
(۲) برای تفسیر و رفع ابهام از پرسش‌های زندگی روزمره که نیاز به کار فلسفی دارند.
(۳) بیم و نگرانی که نسبت به کشف حقیقت در اطراف انسان و ذهن او وجود دارد.
(۴) پاسخ‌گویی به پرسش‌های بنیادی که از دوره جوانی و نوجوانی در ذهن بشر جرقه می‌زند.
- ۹- انسان، با همه عظمت و جایگاه والای خود در آفرینش، در برابر حوادث جهان دچار حیرت و سردرگمی می‌شود و برای زدودن آن حیرت، متوسل به ..... از طریق ..... می‌شود که ارسطو در این باره گفته است: «.....»
- (۱) فهم حقایق امور - فلسفه - اعجاب و حیرت، عامل توجه به فلسفه می‌شود.
(۲) برطرف کردن مجهولات - فلسفه - اعجاب و حیرت، عامل توجه به فلسفه می‌شود.
(۳) فهم حقایق امور - علوم مختلف - شناخت علل اربعه، پاسخ‌گوی نیاز فکری انسان است.
(۴) برطرف کردن مجهولات - علوم مختلف - شناخت علل اربعه، پاسخ‌گوی نیاز فکری انسان است.

(سراسری ۷۸ مکرر)

(سراسری ۹۰)

(سراسری ۱۹)

۱۰- کدام گزینه درباره فلسفه و علوم تجربی نادرست است؟

- ۱) دانش فلسفه با استفاده از روش عقلی و منطقی به بررسی اموری که همه دانش‌ها به آن نیازمندند، می‌پردازد.
- ۲) تحقق و اعتبار هر علمی، به وجود مبانی و اصول غیر تجربی علوم تجربی است.
- ۳) شروع هر کاری در علوم تجربی یا موجودیت این علوم، مبتنی بر مبانی فلسفی علوم است.
- ۴) تفکر فلسفی کاملاً علمی و مبتنی بر تکیه‌گاههای تجربی است.

(سراسری ۹۶)

۱۱- کدام مورد بیانگر واژه «قانون» در علوم است؟

- ۱) آنچه ضرورتاً باید انجام شود.
- ۲) رابطه‌ای که میان دو چیز وضع شده باشد.
- ۳) آنچه که بشر در آن دخالتی نداشته باشد.
- ۴) نوعی رابطه که کلیت و ضرورت داشته باشد.

۱۲- هرگاه قانون علیّت را با توجه به مبادی و نقاط اتکای آن مورد بررسی و تبیین عقلانی قرار دهیم، کدام مورد اتفاق افتاده است؟

(فارج کشور ۸۶)

- ۱) مهم‌ترین مصداق فلسفه تحقق پیدا کرده است.
  - ۲) مبانی فلسفی علوم طبیعی مطرح شده است.
  - ۳) ارتباط فلسفه و جامعه‌شناسی مورد توجه قرار گرفته است.
  - ۴) هستی و چیستی توأمأً مورد طرح قرار گرفته است.
- ۱۳- از مفهوم یکنواخت عمل کردن طبیعت که در شرایط مشابه، نتایج مشابه به دست می‌آید، مبتنی بودن طبیعت بر قوانین**

(سراسری ۸۴)

..... که نمود غیر قابل انکارش در قانون ..... نهفته است، مستفاد می‌گردد.

- ۱) قراردادی - علیّت
- ۲) تکوینی - نظم
- ۳) تکوینی - علیّت
- ۴) قراردادی - نظم

۱۴- اگر کسی بپرسد: «چرا طبیعت قابل شناخت است؟» کدام مورد می‌تواند پاسخ درستی برای این سؤال باشد؟

(سراسری ۸۶)

- ۱) زیرا «شناخت» از ویژگی‌های فطرت آدمی است.
- ۲) زیرا امری مستقل از ذهن اوست و می‌توان آن را شناخت.
- ۳) چون مبادی و نقاط اتکا آن، در خور بررسی و تبیین عقلانی است.
- ۴) چون طبیعت، یک واقعیت است و این واقعیت قابل شناخت است.

۱۵- موارد زیر از ستون‌ها و اصول غیر تجربی علوم طبیعی‌اند به جز .....

- ۱) روش تجربه و آزمایش
- ۲) یکنواخت عمل کردن طبیعت
- ۳) تبعیت همه موجودات از اصل علیّت
- ۴) واقعیت داشتن جهان طبیعت

۱۶- با مقایسه معنای عمومی و علمی «فلسفه» می‌توان گفت:

- ۱) تفاوت زیادی بین این دو حوزه وجود دارد.
- ۲) تبیین عقلانی، مفهوم عمومی و علمی آن است.
- ۳) هیچ وجه مشترکی در معنای عمومی و علمی آن دیده نمی‌شود.
- ۴) اصطلاح فلسفه در بین مردم با مفهوم دانش فلسفه، کاملاً یکی است.

۱۷- از دیدگاه معلم اول ارسطو، «حیرت و شگفتی» چه کسانی را به بحث‌های فلسفی کشانیده است؟

- ۱) مردم عادی و امروزی
- ۲) مردم امروز و نخستین اندیشمندان
- ۳) جهان‌شناسان و نخستین اندیشمندان
- ۴) فیلسوفان یونان باستان

۱۸- هرگاه مفاهیمی مانند فلز، چشمه صوت، اشعه رادیواکتیو و ..... به کار می‌رود بیانگر کدام مبانی فلسفی است؟

- ۱) واقعی و غیرخیالی بودن طبیعت
- ۲) قابل شناخت بودن طبیعت
- ۳) درستی روش تجربه و آزمایش
- ۴) واقعی و قابل شناخت بودن طبیعت

۱۹- در همهٔ ..... برای بیان ..... از مفاهیم علت و معلول استفاده می‌شود.

(۱) علوم انسانی، روابط انسانی (۲) علوم، قوانین (۳) علوم، قرارداد اجتماعی (۴) علوم انسانی، قوانین

۲۰- سؤال از «چیستی و چرایی» چگونه سؤالی است و محافظ ستون‌های تناور خیمه‌های دانش بشری چیست؟ (سراسری ۱۵)

(۱) فلسفی - تحقیق (۲) فلسفی - فلسفه (۳) علمی - فلسفه (۴) علمی - تحقیق

۲۱- مراد از مبانی فلسفی علوم طبیعی کدام است؟ (سراسری ۸۰ و ۸۱)

(۱) مبانی که علوم تجربی بر آن‌ها متکی است و در هر کدام از شاخه‌های علوم تجربی اختصاصاً قابل تحقیق هستند.

(۲) مبانی که متضمن صحت و درستی روش تجربه است و در حیطهٔ علوم تجربی مورد مطالعه قرار می‌گیرند.

(۳) اصولی که علوم تجربی بر آن‌ها متکی است ولی در خود علوم تجربی، این اصول غیرقابل تحقیق هستند.

(۴) اصولی که علوم تجربی بر آن‌ها متکی است و در خود علوم تجربی هم آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۲۲- معنای مشترکی که بین کاربرد فلسفه در گفت و گوهای روزمره و کاربرد آن به شکل یک دانش خاص وجود دارد، کدام است؟ (سراسری ۱۵)

(۱) بحث از مبداء و معاد عالم (۲) بحث کلی دربارهٔ عالم مابعدالطبیعه

(۳) توجیه و تبیین عقلانی (۴) توجیه و تبیین نظری ماوراءالطبیعه

۲۳- پاسخ به این پرسش که «چرا هرپدیده محتاج علت است؟» یا «چرا طبیعت قابل شناخت است؟» به کدام حوزه مربوط می‌شود؟

(۱) علوم تجربی (۲) فلسفه (۳) ماوراءالطبیعه (۴) فلسفهٔ علوم طبیعی

۲۴- علوم طبیعی و تجربی در ناحیه ..... به ..... محتاج‌اند.

(۱) مبانی تجربی - فلسفه (۲) اصول غیرتجربی - فلسفه

(۳) مبانی خاص و جزئی - مابعدالطبیعه (۴) مبانی عام و کلی - ماوراءالطبیعه

۲۵- عهده‌دار تحقیق در مبانی و اصول و تکیه‌گاه‌های علوم و ایجاد شالوده‌های مطمئن، ..... است تا گرد ابهام از رخسار

پدیده‌ها زدوده شود و راه تبیین ..... گشوده بماند. (سراسری ۹۰)

(۱) فلسفه - عقلانی (۲) فلسفه - علمی (۳) تجربه و آزمایش - علمی (۴) تجربه و آزمایش - عقلانی

۲۶- از این مطلب که دانشمندان قبول دارند؛ می‌توان به حواس انسان اعتماد کرد؛ کدام یک از مبانی علوم طبیعی استنباط می‌شود؟

(۱) قابل شناخت بودن جهان (۲) یکنواخت عمل کردن طبیعت

(۳) اصل علیت (۴) درستی روش تجربه و آزمایش

۲۷- دستیابی به نتایج مشابه از شرایط مشابه، انسان را به فهم اصل ..... می‌رساند و معنا پیدا کردن تمام تحقیقات علمی در

پرتو قاعدهٔ ..... و کاربرد «فلسفه» دربارهٔ علوم مختلف به معنای یک نوع ..... است. (فارج کشور ۱۹)

(۱) یکنواخت عمل کردن طبیعت - علیت - تبیین عقلانی (۲) یکنواخت عمل کردن طبیعت - هدف‌داری - علت‌یابی

(۳) هدف‌داری و قانون‌مندی جهان - علیت - تبیین عقلانی (۴) قابل شناخت بودن جهان - هدف‌داری - علت‌یابی

۲۸- تحقیق و بررسی دربارهٔ ..... در قلمروی علوم تجربی است.

(۱) واقعیت داشتن جهان (۲) نیروی جاذبه (۳) علیت (۴) یکنواخت عمل کردن طبیعت

۲۹- کلمهٔ «سوفیست» آن گاه مفهوم اصلی خود را از دست داد که استدلال‌های ظاهراً ..... و واقعاً ..... به کار گرفته

شد و ..... تحقق پیدا کرد. (فارج کشور ۹۰)

(۱) درست - غلط - جدل (۲) غلط - درست - جدل

(۳) درست - غلط - سفسطه (۴) غلط - درست - سفسطه